

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षेच्या संपूर्ण तयारीकरिता (पूर्व व मुख्य परीक्षा, मुलाखत) नामवंत खाजगी व्यावसायिक संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देणे.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : प्रशिक्षण २०२१/प्र.क्र.३४/ का. ९
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २० एप्रिल, २०२१.

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांचे संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी.) पुरुस्कृत परीक्षांमध्ये उत्तीर्ण होण्याचे प्रमाण इतर समाज घटकांच्या तुलनेत अत्यंत कमी आहे. आदिवासी विद्यार्थी हे अति दुर्गम भागात राहतात. त्यांची आर्थिक परिस्थिती बिकट असते. तशाही परिस्थितीत ते शिक्षण घेऊन शिक्षित होतात. परंतु योग्य प्रशिक्षणाअभावी भारतीय प्रशासकीय सेवेसाठी घेण्यात येणाऱ्या परीक्षांमध्ये ते पात्र ठरू शकत नाहीत. तसेच, संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या परीक्षांसाठी आदिवासी विद्यार्थ्यांना परीक्षा पूर्व प्रशिक्षण देण्याकरिता प्रशिक्षणाची व्यवस्था करावी अशा प्रकारची मागणी राज्यातील विविध आदिवासी लोकप्रतिनिधी / संघटना कडून करण्यात येत आहे. या अनुषंगाने अनुसूचित जमातीच्या गुणवत्ताधारक उमेदवारांना बार्टी, पुणे या संस्थेच्या धर्तीवर दिल्ली वा महाराष्ट्रातील नामवंत खाजगी प्रशिक्षण संस्थेत संघ लोकसेवा आयोगाच्या नागरी सेवा परीक्षांसाठी परीक्षा पूर्व प्रशिक्षण देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन आहे.

शासन निर्णय :

राज्यातील अनुसूचित जमातीचे उमेदवारांचे संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी.) मार्फत आयोजित करण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांमध्ये भाग घेण्याचे प्रमाण अल्प आहे. पर्यायाने उत्तीर्ण होण्याच्या उमेदवारांमध्ये अनुसूचित जमातीचे उमेदवारांचे प्रमाण देखील अल्प आहे. त्यामुळे त्यांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याकरिता संघ लोकसेवा आयोग (यु.पी.एस.सी.) यांच्यामार्फत आयोजित करण्यात येणाऱ्या नागरी सेवा स्पर्धा परीक्षा उत्तीर्ण होऊन प्रशासकीय अधिकारी होण्याची संधी मिळावी म्हणून या उमेदवारांना संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षेच्या संपूर्ण तयारीकरिता (पूर्व व मुख्य परीक्षा, मुलाखत) नामवंत खाजगी व्यावसायिक संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देणे या योजनेस या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे .

२) सदर योजनेकरिता सोबतच्या प्रपत्र “अ” मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे वार्षिक एकूण रु. ४,०९,०६,०००/- (अक्षरी रुपये चार कोटी नऊ लक्ष सहा हजार फक्त) खर्चास मान्यता देण्यात येत आहे.

३) **प्रशिक्षणार्थी निवड प्रक्रिया:**

महाराष्ट्र राज्यातील रहिवासी असलेल्या व सदर प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण घेऊ इच्छित असणाऱ्या व नमूद सर्व साधारण पात्रता पूर्ण करणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून अर्ज मागविले जातील. याकरिता आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण या संस्थेमार्फत सर्वदूर पोहोचणाऱ्या तसेच सर्वाधिक खपाच्या महत्वाच्या दैनिकांमध्ये जाहिरात देण्यात येईल. जर उमेदवारांची संख्या १०० पेक्षा जास्त असेल तर केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या नागरी सेवा परीक्षेच्या धर्तीवर प्रश्नपत्रिका तयार केली जाईल व प्रवेश परीक्षा घेऊन गुणानुक्रमे निवड यादी व प्रतीक्षा यादी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था स्तरावरून प्रकाशित केली जाईल. **या निवड यादीतील प्रथम १०० प्रशिक्षणार्थींची या योजनेखाली निवड केली जाईल. प्रशिक्षणार्थ्यांना या योजनेचा फायदा केवळ एकदाच घेता येईल.**

सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी १०० पेक्षा जास्त उमेदवारांचे अर्ज प्राप्त झाल्यास या योजनेच्या अनुषंगाने उमेदवारांचे आवेदन अर्ज प्राप्त करण्यापासून ऑनलाईन / ऑफलाईन परीक्षा घेणे तसेच मेरिट यादी, प्रतीक्षा यादी तसेच कागदपत्रांची तपासणी पासून प्रवेश देण्यापर्यंतची सर्व कामे करण्यासाठी व सदर प्रक्रिया सुरळीत व सोप्या पद्धतीने राबविण्यासाठी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण या संस्थेमार्फत राज्यस्तरीय दैनिकांमध्ये जाहिरात देऊन ऑनलाईन / ऑफलाईन प्रवेश परीक्षा घेणाऱ्या विविध संस्थेकडून ई - टेंडर प्रक्रिया राबवून अर्ज मागविण्यात येतील अथवा आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण या संस्थेमार्फत त्याचे नियोजन केले जाईल.

४) **उमेदवारांसाठी सर्व साधारण पात्रता :**

१. उमेदवार कोणत्याही शाखेचा पदवीधर असावा तसेच उपरोक्त परीक्षेची इतर अर्हता, शिक्षण, वय व इतर पात्रता व अटी पूर्ण केलेल्या असाव्यात.
२. उमेदवार महाराष्ट्र राज्यातील कमीतकमी ५ वर्षे रहिवासी /अधिवासी असावा.
३. उमेदवाराची जमात ही महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या यादी मधील असणे आवश्यक आहे.
४. प्रशिक्षणासाठी प्रवेश घेते वेळेस उमेदवाराकडे अनुसूचित जमातीचे वैधता प्रमाणपत्र असणे बंधनकारक आहे.
५. शासकीय सेवेत असणाऱ्या उमेदवारास सदर प्रशिक्षण योजनेचा लाभ घेता येणार नाही.
६. एकाच वर्षी सदर योजना व आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक : प्रशिक्षण-२०२०/प्र.क्र.७५/का.०९, दिनांक १३ नोव्हेंबर, २०२० अन्वये संघ लोकसेवा आयोग मुख्य परीक्षा व मुलाखत तयारी साठी देण्यात येणाऱ्या प्रोत्साहन आर्थिक मदत या योजनेचा लाभ घेता येणार नाही.
७. आदिम जमातीच्या (PVTG) उमेदवारांस प्राधान्य दिले जाईल.
८. नियमानुसार मुली व दिव्यांग यांच्यासाठी जागा आरक्षित ठेवल्या जातील. परंतु आरक्षित जागेवर मुली व दिव्यांग पात्र उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास सदर जागा अनुसूचित जमातीतील गुणानुक्रमे पात्र असलेल्या उमेदवारास दिली जाईल.

९. अनुसूचित जमातीच्या प्रशिक्षणार्थी व त्याच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु. ८,००,०००/- (अक्षरी रुपये आठ लक्ष फक्त) पेक्षा कमी असावे.

५) प्रशिक्षणार्थीना देण्यात येणाऱ्या सोई-सुविधा व अटी :

१. दिल्ली येथील नामांकित प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण घेत असल्यास प्रत्येक प्रशिक्षणार्थ्यास दर महिन्यास रु. १२,०००/- इतके विद्यावेतन देण्यात येईल.
२. महाराष्ट्रातील नामांकित प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण घेत असल्यास प्रत्येक प्रशिक्षणार्थ्यास दर महिन्यास रु. ८,०००/- इतके विद्यावेतन देण्यात येईल.
३. पुस्तक खरेदी करीता प्रत्येक प्रशिक्षणार्थ्यास एकदाच रुपये १४,००० /- देण्यात येईल.
४. दिल्लीतील केंद्रावर प्रशिक्षणाच्या सुरुवातीस जाण्याकरिता व प्रशिक्षण संपल्यानंतर परतीच्या प्रवासासाठी रु. २००० इतकी रक्कम प्रवास भत्ता व प्रवास खर्च म्हणून प्रशिक्षणार्थीच्या बँक खाती सदर रक्कम DBT द्वारे वर्ग करण्यात येईल.
५. सदर विद्यावेतनासाठी प्रशिक्षणार्थीची हजेरी किमान ७५ टक्के असणे बंधनकारक आहे. संबंधित प्रशिक्षण संस्थेकडून प्रत्येक महिन्याचे उपस्थिती पत्रक प्राप्त झाल्यावरच प्रशिक्षणार्थीच्या बँक खाती विद्यावेतनाची रक्कम DBT द्वारे वर्ग करण्यात येईल. कोणत्याही प्रशिक्षणार्थीने प्रशिक्षणास उपस्थित न राहता अथवा ७५ टक्के पेक्षा कमी हजेरी असल्यास विद्यावेतनासाठी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेवर दबाव आणल्यास सदर प्रशिक्षणार्थीस अपात्र ठरवण्यात येईल.
६. उमेदवारास कोणत्याही टप्प्यावर कोणत्याही कारणास्तव प्रशिक्षण सोडवायचे असल्यास त्या उमेदवारास प्रशिक्षण दरम्यान प्रशिक्षणा करिता संस्थेने केलेला खर्च पुन्हा आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेस परत द्यावा लागेल.
७. विद्यार्थ्याने खोटे कागदपत्रे सादर करून योजनेचा लाभ घेतला असल्याचे निदर्शनास आल्यास त्यांचेकडून संपूर्ण प्रशिक्षणाचा खर्च वसूल करून कायदेशीर दंडात्मक कारवाई करण्यात येईल.
८. जर संस्थेने पुरविलेल्या निवासव्यवस्थेचा लाभ उमेदवार घेणार नसल्यास, त्याने / तिने निवास व्यवस्थेचा पत्ता व हमी पत्र या कार्यालयास तसेच प्रशिक्षण संस्थेस कळविणे / देणे बंधनकारक आहे व त्यांचा / त्यांची सर्व परिणामांची / सुरक्षेची जबाबदारी स्वतः उमेदवारांची असणार आहे.
९. सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमातील प्रशिक्षणास ७५ टक्के उपस्थिती आवश्यक आहे परंतु विद्यार्थी गंभीर आजारी पडणे, अपघात होणे, इतर स्पर्धा परीक्षांना उपस्थित राहणे (नैसर्गिक आपत्ती / कौटुंबिक समस्या / वैद्यकीय कारण) या कारणामुळे प्रशिक्षणास अनुपस्थित असल्यास अपवादात्मक परिस्थिती मध्ये विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन अदा करण्याबाबतचा अंतिम निर्णय आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचा असेल.
१०. ज्या उमेदवारांची निवड होईल त्यांची निवड झाल्यानंतर तात्काळ दिल्ली किंवा महाराष्ट्रातील प्रशिक्षण संस्थेत रुजू होणे व ७ दिवसांच्या आत हमीपत्र आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे या कार्यालयाकडे जमा करणे बंधनकारक असेल. जे उमेदवार दिलेल्या तारखेपासून १५ दिवसांच्या आत रुजू होत नाहीत, अशा उमेदवारांची निवड रद्द करून प्रतीक्षा यादीतील उमेदवारांची गुणवत्तेनुसार निवड करून त्यांना प्रशिक्षणासाठी दिल्ली येथे पाठविण्यात येईल.

(अपवाद- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग किंवा इतर स्पर्धा परीक्षेच्या मुलाखत किंवा इतर बाबी संदर्भात समस्या उद्भवल्यास त्याची कारण मीमांसा करून योग्य निर्णय घेण्याचा अधिकार आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचा असेल.)

११. प्रशिक्षण कालावधीमध्ये विद्यार्थ्यांने धुम्रपान करणे, अंमली पदार्थांचे सेवन करणे, मद्यपान करणे, उद्धट वर्तन असे गैर प्रकार केल्यास सदर प्रशिक्षणार्थ्यांची निवड रद्द करण्यात येऊन कायदेशीर/ दंडात्मक कारवाई करण्यात येईल.
१२. दिल्लीतील किंवा महाराष्ट्रातील निवड केलेल्या (Empanelled) नामांकित संस्थांमधील संस्था निवडण्याची मुभा प्रशिक्षणार्थ्यांना असेल.
१३. सदरचा प्रशिक्षण कार्यक्रम अनिवासी, नियमित स्वरूपाचा प्रशिक्षण कार्यक्रम आहे.

६) प्रशिक्षण संस्थेची निवड :

आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेमार्फत महत्वाच्या दैनिकांमध्ये याबाबत जाहिरात देऊन प्रथमतः सदर योजनेसाठी पात्र असलेल्या दिल्ली व महाराष्ट्रातील काही नामवंत स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण देण्याच्या निविदा द्वारे संस्थेची निवड केली जाईल. खालील बाबींचा विचार करून प्रशिक्षण संस्थांची निवड (Empanel) करण्यात येईल.

१. प्रशिक्षण संस्थेची भारतातील कोणत्याही राज्यामध्ये नोंदणी असावी .
२. प्रत्येक विषयानुसार तज्ञ व अनुभवी मार्गदर्शकांची उपलब्धता.
३. अद्यावत लायब्ररी व स्टडी रूम.
४. संस्थेमार्फत विद्यार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या संगणक व इंटरनेट सुविधा.
५. मागील पाच वर्षातील संस्थेचा यशस्वी कार्यकाळ.
६. मागील सतत पाच वर्षातील संस्थेमार्फत यशस्वी झालेले विद्यार्थी.
७. संस्थेचा मागील पाच वर्षांचा चढता (Progressive) नफा ताळेबंद.
८. संस्थेची GST, PAN CARD व उद्योग आधार सह कायदेशीर नोंदणी. धर्मादाय आयुक्त यांचाकडे (Non-Profit Organization) अशी नोंदणी असलेल्या संस्थेस प्राधान्य दिले जावे.
९. वैयक्तिक प्रशिक्षणार्थी चा विद्यार्थी विमा प्रशिक्षण संस्था घेईल .
१०. संस्थेकडील अद्यावत प्रशिक्षण वर्ग तसेच संस्थेमधील अभ्यासपूर्ण वातावरण.

७) नियंत्रण:

सदर योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांना “नियंत्रक अधिकारी” तसेच “आहरण व संवितरण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. सदर प्रशिक्षणासाठी आवश्यक निधी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेच्या अधिनस्त ठेवण्यात येईल व तो संस्थेमार्फत संबंधित प्रशिक्षण केंद्रास उपलब्ध करून दिला जाईल.

- ८) या योजनेकरिता होणारा खर्च मागणी क्र. टी-५, मुख्य लेखाशिर्ष २२२५, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्यांक यांचे कल्याण, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना ०२, अनुसूचित जमातीचे कल्याण, ७९६ जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०२) जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना,

राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) (३६) अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना भारतीय व राज्य प्रशासकिय सेवेची संधी प्राप्त करून देण्यासाठी त्यांना संघ लोकसेवा आयोग / महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परिक्षांचे प्रशिक्षण देणे (२२२५ डी ३८७)३१, सहायक अनुदाने (वेतनेत्तर) या लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा.

९) सदर शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२१०४२०१४४१४२३०२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सतिश कोवे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव,राजभवन,मुंबई.
२. मा.सभापती,महाराष्ट्र विधानपरिषद,महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई.
३. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा,महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई.
४. मा.विरोधी पक्षनेता विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई.
५. मा.उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद,महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई.
६. मा.उपाध्यक्ष,महाराष्ट्र विधानसभा,महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,मुंबई.
७. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,मंत्रालय,मुंबई.
८. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव ,मंत्रालय,मुंबई.
९. मा. सर्व मंत्री, यांचे खाजगी सचिव.मंत्रालय,मुंबई.
१०. मा. सर्व राज्यमंत्री, यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई.
११. मा. विधानसभा / विधान परिषद, सदस्य सर्व
१२. मुख्य सचिव,यांचे उप सचिव,मंत्रालय,मुंबई
१३. अ.मु.स./प्र.स./सचिव,विभाग सर्व ,मंत्रालय मुंबई.
१४. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
१५. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
१६. सर्व जिल्हाधिकारी,
१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, नाशिक
- १८.व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक.
१९. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक/ठाणे/अमरावती/नागपूर.

२०. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प
२१. महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ मुंबई (लेखा परिक्षा)
२२. महालेखापाल, महाराष्ट्र-२ नागपूर (लेखा परिक्षा)
२३. सर्व नियंत्रक अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२४. निवडनस्ती कार्यासन ०९.

प्रपत्र "अ"

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षेच्या संपूर्ण तयारीकरिता (पूर्व व मुख्य परीक्षा, मुलाखत) नामवंत खाजगी व्यावसायिक संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देणे योजनेच्या खर्चाचा तपशिल

अ. क्र.	खर्चाच्या /बाबी	१०० प्रशिक्षणार्थींसाठी वार्षिक खर्च (रुपये)
१	प्रशिक्षणार्थींचे विद्यावेतन (प्रति प्रशिक्षणार्थी रु. १२,०००/- X १०० X १२) (विद्यावेतन X विद्यार्थी X महिने) (सदर विद्यावेतनामध्ये प्रशिक्षणार्थ्यांच्या निवास व भोजनावरील खर्चाचा समावेश आहे.)	१,४४,००,०००/-
२	पुस्तक खरेदी करण्याकरीता प्रत्येक प्रशिक्षणार्थ्यांना निव्वळ रक्कम देणे (एकदाच) (१४,००० X १००)	१४,००,०००/-
३	प्रशिक्षण संस्थेचे (खाजगी) शुल्क (फी) (सामान्य अध्ययन या विषयाची पूर्व +मुख्य तसेच मुलाखत व वैकल्पिक विषय तयारी यासाठी सरासरी फी (२,००,००० प्रति विद्यार्थी सर्व करासह) यामध्ये व्याख्यातांचे मानधन, स्टडी मटेरियल, नोट्स (वाचन साहित्य) टेस्ट सेरीज, आवश्यक वर्तमानपत्र , मासिके, पुस्तके, स्टेशनरी इ. पुरविणे तसेच प्रशिक्षणाच्या इतर अनुषंगिक खर्चाचा समावेश आहे.)	२,००,००,०००/-
४	प्रशिक्षणार्थींना द्यावा लागणारा प्रवास खर्च (सरासरी रु. २००० x १००)	२,००,०००/-
५	आकस्मिक खर्च	२,००,०००/-
	अ) एकूण खर्च	३,६२,००,०००
६	ब) जाहिरात खर्च + प्रवेश परीक्षा, तसेच प्रशासकीय व इतर खर्चासाठी आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था , पुणे या संस्थेस एकूण खर्चाच्या १३ % रक्कम देणे	४७,०६,०००
	(अ + ब) सदर योजनेवरील एकूण खर्च	४,०९,०६,०००